УДК: 343.163 (477)

DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2021-77-4-93-100>

Лапкін Андрій Васильович,
доктор юридичних наук, доцент
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3240-6377>

ЩОДО СПІВВІДНОШЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА

Наукову статтю присвячено визначенню співвідношення адвокатської діяльності та підприємництва. На підставі аналізу теоретичних праць та вітчизняного законодавства проблему розглянуто у двох аспектах: можливість суміщення однією особою адвокатської діяльності із здійсненням підприємницької діяльності та можливість здійснення підприємницької діяльності в межах адвокатської діяльності. Проаналізовано відповідність адвокатської діяльності ознакам підприємництва. Досліджено питання оподаткування адвокатської діяльності за спрощеною системою.

Ключові слова: адвокатура; адвокатська діяльність; підприємництво; незалежна професійна діяльність; оподаткування адвокатської діяльності.

Постановка проблеми. В умовах розвитку інституту адвокатури в Україні набуває актуальності питання про сутність і значення адвокатської діяльності. Одним із найбільш дискусійних його аспектів є співвідношення адвокатської діяльності та підприємництва. Указана проблема має як теоретичне, так і суто практичне значення, оскільки від її розв'язання залежить визначення правового статусу адвоката як суб'єкта здійснення підприємницької діяльності, оподаткування адвокатської діяльності тощо. Зважаючи на викладене, зазначені питання заслуговують на увагу науковців і практиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика правової природи адвокатської діяльності досліджувалася такими вітчизняними науковцями, як Н. Бакаєнова (розглядала її в аспекті організаційних основ адвокатури) [1]; Т. Вільчик (висвітлювала питання співвідношення адвокатської діяльності з підприємницькою в контексті вивчення європейського досвіду регулювання інституту адвокатури) [2]; С. Іваницький (розглядав її в контексті реалізації принципів адвокатської діяльності) [3] та ін. Предметно ці питання досліджували М. Глотов [4], І. Головань [5], Є. Горовець [6], Ю. Григоренко [7] та інші фахівці. Але зазначена проблематика не є достатньо дослідженою, оскільки в науковій юридичній літературі не сформовано єдиної позиції щодо співвідношення адвокатської та підприємницької діяльності, що зумовлює необхідність вивчення цих питань.

Формування цілей статті. Метою наукової статті є визначення співвідношення адвокатської та підприємницької діяльності, а також вирішення питання щодо можливості поєднання цих видів діяльності адвокатом або необхідності їхнього розмежування.

Виклад основного матеріалу. Щоб з'ясувати питання про співвідношення адвокатської та підприємницької діяльності, треба розглянути правову природу цих видів діяльності.

Так, згідно з пп. 1 та 2 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокат – це фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, передбаченими цим Законом. Адвокатська діяльність – незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту. Відповідно до ч. 1 ст. 4 цього Закону адвокатська

діяльність здійснюється на принципах верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів.

Щодо підприємницької діяльності, то згідно з ч. 1 ст. 42 Господарського кодексу України (далі – ГК України), підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку. У свою чергу, господарську діяльність у цьому Кодексі тлумачать як діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямовану на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність (ч. 1 ст. 3 ГК України).

Розглядаючи можливість суміщення однією особою адвокатської та підприємницької діяльності, варто звернути увагу на досвід зарубіжних країн. У науковій юридичній літературі зазначено, що в деяких країнах для адвокатів встановлено абсолютну заборону займатися підприємницькою діяльністю (Франція, Італія), тоді як в інших, наприклад у Німеччині, є можливим суміщення юридичної практики з комерційною діяльністю [2, с. 275]. Доцільно зауважити, що згідно з ч. 3 ст. 43 ГК України перелік видів діяльності, підприємництво в яких забороняється, встановлюється виключно законом. Водночас законодавством України суміщення адвокатської та підприємницької діяльності не заборонено. Так, відповідно до ст. 7 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», несумісною з діяльністю адвоката є: 1) робота на посадах осіб, зазначених у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції»; 2) військова або альтернативна (невійськова) служба; 3) нотаріальна діяльність; 4) судово-експертна діяльність. Отже, підприємницька діяльність не належить до видів діяльності, з якими адвокатська діяльність є несумісною. Тож на практиці адвокатська діяльність може суміщатися з будь-яким видом підприємницької діяльності. Такий підхід відповідає положенням ст. 42 Конституції України, згідно з якими кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Це обумовлюється тим, що здійснення адвокатом підприємницької діяльності не має настільки істотних ризиків для суспільства й держави, а також для їхньої професії, які б обмежували право відповідної особи на підприємництво.

Більш складним є питання про можливість розгляду адвокатської діяльності як підприємницької. Правовий статус фізичної особи-підприємця в Україні визначається Цивільним кодексом України (далі – ЦК України) та ГК України. Відповідно до ст. 50 ЦК України, фізична особа-підприємець – це фізична особа, яка здійснює своє право на підприємницьку діяльність за умови її державної реєстрації в порядку, встановленому законом. Зважаючи на ст. 55 ГК України, фізична особа-підприємець є суб'єктом господарювання, тобто учасником господарських відносин, який здійснює господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), має відокремлене майно й несе відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством. Однак ні в ЦК України, ні в ГК України немає вказівок на те, що до видів господарської (підприємницької) діяльності належить адвокатська.

Перелік видів економічної діяльності також сформульовано у Класифікації видів економічної діяльності (далі – КВЕД) 69.10 «Діяльність у сфері права». Згідно з визначенням кодів видів економічної діяльності за КВЕД-2005 та КВЕД-2010 клас 69.10 «Діяльність у сфері права» включає: 1) юридичне представництво інтересів однієї сторони, що виступає проти іншої сторони в судах або інших судових органах, як особисто членами колегії адвокатів, так і під їх керівництвом: консультаційні послуги та представництво в цивільних справах; консультаційні послуги та представництво в кримінальних справах; консультаційні послуги та представництво в трудових суперечках; 2) загальні консультації та складання юридичних документів: свідоцтв про реєстрацію підприємств, статутів

підприємств та інших документів, пов'язаних зі створенням підприємств; патентів і авторських прав; підготовку різних юридичних документів, заповітів, доручень тощо; 3) діяльність державних та приватних нотаріусів, судових виконавців, третейських суддів, експертів і арбітрів [8]. Отже, КВЕД 69.10 «Діяльність у сфері права» допускає можливість реалізації відповідних видів діяльності у сфері права як «особисто членами колегії адвокатів, так і під їх керівництвом». Крім того, цей вид діяльності охоплює більшість видів діяльності, які згідно із Законом України «Про адвокатуру» належать до адвокатської діяльності: представництво, надання правових консультацій, складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру тощо.

Водночас звернення до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» засвідчує відсутність у ньому будь-яких положень, які б указували на те, що адвокатська діяльність є підприємницькою діяльністю. Відповідно до ч. 3 ст. 4 цього Закону адвокат може здійснювати адвокатську діяльність індивідуально або в організаційно-правових формах адвокатського бюро чи адвокатського об'єднання. Отже, формами адвокатської діяльності є: 1) індивідуальне її здійснення; 2) адвокатське бюро; 3) адвокатське об'єднання. До того ж здійснення адвокатської діяльності в такій формі, як фізична особа-підприємець Законом не передбачено.

Згідно зі ст. 13 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокат, який здійснює адвокатську діяльність індивідуально, є самозайнятою особою. Відповідно до п. 14.1.226 ст. 14 Податкового кодексу України (далі – ПК України), самозайнята особа – це платник податку, який є фізичною особою-підприємцем або провадить незалежну професійну діяльність за умови, що така особа не є працівником у межах такої підприємницької чи незалежної професійної діяльності. Незалежна професійна діяльність – це участь фізичної особи в науковій, літературній, артистичній, художній, освітній або викладацькій діяльності, діяльність лікарів, приватних нотаріусів, адвокатів, аудиторів, бухгалтерів, оцінщиків, інженерів чи архітекторів, особи, зайнятої релігійною (місіонерською) діяльністю, іншою подібною діяльністю за умови, що така особа не є працівником або фізичною особою-підприємцем та використовує найману працю не більш як чотирьох фізичних осіб. Так, податкове законодавство чітко розмежовує правовий статус фізичних осіб-підприємців та адвокатів, зараховуючи адвокатську діяльність до незалежної професійної діяльності.

Згідно з Роз'ясненням Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури «Про суміщення адвокатської та підприємницької діяльності» від 21.03.2008 р. № V/3-71 реєстрація фізичних осіб, які здійснюють адвокатську діяльність, як підприємців чинним законодавством не передбачена. Узявши до уваги зміст ст. 3 ГК України, адвокатська діяльність не є господарською, зокрема підприємницькою, а адвокат не є суб'єктом господарювання, який здійснює підприємницьку діяльність. У Законі України «Про адвокатуру» немає спеціальних положень, пов'язаних з обмеженням дії загальних норм ч. 1 ст. 50 ЦК України про можливість здійснення підприємницької діяльності фізичною особою з повною цивільною дієздатністю за умови державної реєстрації її у встановленому законом порядку як підприємця, при цьому види діяльності, які здійснює фізична особа-підприємець, не можуть бути тотожними з визначеними у статті 5 Закону України «Про адвокатуру» [9]. Хоча згадане Роз'яснення стосувалося положень Закону України «Про адвокатуру» від 19.12.1992 р., однак його положення зберігають свою актуальність і щодо чинного Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

У Роз'ясненні Ради адвокатів України «Про затвердження роз'яснення щодо підстав для здійснення адвокатської діяльності» № 98 від 15.10.2020 р. зазначено, що фізична особа, яка має статус адвоката та бажає здійснювати адвокатську діяльність індивідуально, однак у супереччю вимогам ПК України не стала на облік у контролюючих органах як самозайнята особа, але при цьому зареєстрована як фізична особа-підприємець, має право бути захисником чи здійснювати представництво іншої особи в суді як адвокат, лише

уклавши договір з клієнтом як адвокат відповідно до вимог Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [10].

Отже, на необхідність розмежування здійснення адвокатської та підприємницької діяльності, а також статусу адвоката та фізичної особи-підприємця прямо вказується в роз'ясненнях органів адвокатського самоврядування.

З наведеного можемо зробити висновок, що, попри можливість суміщення адвокатської та підприємницької діяльності однією особою, відповідно до чинного законодавства України: адвокатська діяльність та підприємницька діяльність не є тотожними; правовий статус адвоката та правовий статус фізичної особи-підприємця є різним; передбачені Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» види адвокатської діяльності можуть здійснюватися лише адвокатом і не можуть реалізовуватися фізичною особою-підприємцем, у тому числі в межах виду економічної діяльності 69.10 «Діяльність у сфері права».

У науковій юридичній літературі актуальною є думка щодо відокремлення адвокатської діяльності від підприємницької. Н. Бакаянова вказує, що адвокатська та підприємницька діяльності фізичної особи є самостійними та не здійснюються одна в межах іншої [1, с. 283]. Т. Федченко та Н. Фокіна вважають, що адвокатська діяльність не є підприємницькою і не може здійснюватися фізичною особою-підприємцем [11, с. 22]. На думку С. Іваницького, за своєю суттю адвокатська діяльність «не вписується в рамки класичного підприємництва, проте отримання прибутку є допустимим для забезпечення необхідних умов для надання якісної правничої допомоги. Адвокатура має залишитися професією, що керується окресленими цінностями, але повинна мати можливість користуватися перевагами окремих більш гнучких організаційно-правових форм діяльності, що використовуються в бізнесі» [3, с. 89]. Водночас висловлюються і протилежні погляди щодо необґрунтованості тверджень про непідприємницький характер адвокатської діяльності [6, с. 39] та про недопустимість обмеження адвокатів у праві бути підприємцем у межах своєї професійної діяльності [4].

Убачається, що для коректного визначення співвідношення адвокатської та підприємницької діяльності необхідно проаналізувати першу в контексті ознак другої. Господарська (підприємницька) діяльність характеризується такими ознаками: є самостійною; має систематичний характер; здійснюється на власний ризик; передбачає надання послуг вартісного характеру; має на меті отримання прибутку. Розглядаючи адвокатську діяльність щодо відповідності вказаним ознакам, слід зауважити, що вони ідентичні. Так, адвокатська діяльність здійснюється самостійно, самими адвокатами. Вона має систематичний характер, тобто реалізується на постійній основі.

Така ознака адвокатської діяльності, як здійснення діяльності на власний ризик може бути поставлена під сумнів, оскільки загалом адвокат не несе майнової відповідальності згідно з договорами про надання правової допомоги та не вкладає в цю діяльність власні або залучені кошти, які може втратити. Однак початок адвокатської діяльності, організація свого робочого місця, найм помічників та інші заходи, необхідні для здійснення адвокатом своєї діяльності, потребують вкладень капіталу, що можуть і не бути компенсовані від тих гонорарів, які адвокат отримуватиме від клієнтів. Отже, ризик у його діяльності все ж таки є.

Щодо мети отримання прибутку науковці вказують, що діяльність адвокатів не є підприємницькою, тоді як фахівці в галузі права та юридичні фірми діють з метою отримання прибутку, а отже їхня діяльність є підприємницькою [12, с. 27]. Очевидно, що для адвокатів отримання прибутку не є основним завданням. Проте мотив отримання прибутку, яким керуються адвокати під час провадження своєї діяльності, заперечувати не можна, оскільки саме він значною мірою зумовлює вибір особи на користь цієї професії, стимулює її розвиватися і професійно вдосконалюватися, щоб отримувати більш високий

гонорар. Отже, адвокатська діяльність є прибутковою, а тому і за цією ознакою подібна до підприємницької.

Згідно із законодавством зміст адвокатської діяльності полягає в наданні правової допомоги. На думку деяких дослідників, надання правової допомоги адвокатами треба відокремлювати від юридичних послуг, які є різновидом підприємницької діяльності [13, с. 27]. Проте предмет надання правової допомоги та юридичних послуг тотожні, а отже адвокатська діяльність – це, фактично, юридичні послуги клієнтам, які є оплачуваними. Так, адвокатська діяльність загалом відповідає ознакам підприємництва, що дає змогу визначити її приналежність до одного з видів підприємницької діяльності. Зазначене не виключає особливостей адвокатської діяльності, її важливого соціального призначення та відповідних державних гарантій, якою ця діяльність забезпечується.

А втім, розмежування адвокатської та підприємницької діяльності могло б залишатися лише предметом теоретичних дискусій, якби не прикладний вимір цієї проблеми, який стосується підходу до оподаткування такої діяльності. Розгляд адвокатської діяльності як підприємницької є більш вигідним для адвокатів, оскільки дозволяє застосовувати спрощену систему оподаткування. Існують протилежні погляди стосовно такої можливості. З одного боку, використання адвокатом спрощеної системи оподаткування заборонено, оскільки адвокатська діяльність не є підприємницькою [5]. Цей підхід відображено в наказі Державної податкової служби України «Про затвердження Узагальнюючої податкової консультації щодо деяких питань оподаткування фізичних осіб, які провадять незалежну професійну діяльність (приватних нотаріусів, адвокатів)» від 24.12.2012 р., у якому вказано, що фізична особа, яка здійснює незалежну адвокатську діяльність, не може бути підприємцем у межах такої адвокатської діяльності, тож, відповідно, доходи, отримані від здійснення такої діяльності, мають оподатковуватися як доходи від здійснення незалежної професійної діяльності [14]. З іншого боку, деякі фахівці вважають, що зазначений підхід дискримінує адвокатів у їх праві на зайняття підприємницькою діяльністю [4]. Висловлюється думка, що адвокати, які перебувають на податковому обліку як фізичні особи-підприємці на спрощеній системі оподаткування, повинні обліковуватися як фізичні особи-підприємці з ознакою провадження незалежної професійної діяльності та вести єдиний податковий облік і сплату податків саме як фізичні особи-підприємці [7].

Про існування цієї проблеми на практиці свідчить те, що з метою оптимізації оподаткування деякі адвокати вдаються до укладення договорів про надання правової допомоги у статусі фізичної особи-підприємця. Водночас наявна дисциплінарна практика щодо притягнення їх за це до відповідальності. Так, наприклад, Рішенням Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Одеської області у справі № 458/21 від 25.05.2021 р. було притягнуто до дисциплінарної відповідальності адвоката, який, поєднавши в договорі про надання правової допомоги обидва статуси – адвоката та фізичної особи-підприємця в межах діяльності у сфері права, порушив ст.ст. 26, 27 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», необґрунтовано поєднавши такі поняття, як підстави здійснення адвокатської діяльності, підтвердження повноважень захисника з поняттям форми оподаткування професійної діяльності адвоката, самостійно обраної ним у межах приписів Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» і ПК України [15]. Вочевидь, подібні ситуації спричинені проблемою оподаткування адвокатської діяльності та намаганням деяких адвокатів оптимізувати його.

Спроба знайти компроміс у цьому питанні виявляється у пропозиціях надати адвокатам право застосовувати спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, запровадивши спрощену систему оподаткування для адвокатських бюро та адвокатських об'єднань, а для осіб, які здійснюють індивідуальну адвокатську діяльність, – право оподатковуватися без реєстрації фізичною особою-підприємцем, установивши для них спрощену систему оподаткування за ставками 5 % або 7 % (залежно від обсягів річного оподаткованого доходу) [2, с. 397–398]. Проте такий підхід, з одного боку, вирішує

проблему оподаткування для адвокатів, а з іншого – дискримінує категорії осіб, які провадять незалежну професійну діяльність. Отже, спрощену систему оподаткування необхідно передбачати або для всіх цих категорій осіб, указаних у п. 14.1.226 ст. 14 ПК України, або застосовувати її лише до тих, які є фізичними особами-підприємцями.

Висновки. На підставі викладеного можна зробити висновок, що проблема співвідношення адвокатської діяльності та підприємництва розглядається у двох аспектах: можливість суміщення однією особою адвокатської діяльності зі здійсненням підприємницької діяльності та можливість здійснення підприємницької діяльності в межах адвокатської діяльності. Перше з цих питань досить чітко прописано законодавцем: здійснення адвокатської діяльності є сумісним із будь-якими видами підприємницької діяльності. Друге, на наш погляд, має бути вирішено шляхом віднесення адвокатської діяльності до видів підприємницької діяльності, загальним ознакам якої вона відповідає, зі збереженням специфічних завдань, гарантій та інших особливостей адвокатської діяльності. Указане, зокрема, передбачає можливість оподаткування адвокатської діяльності за спрощеною системою.

Список використаних джерел

1. Бакаянова Н. М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.10. Одеса, 2017. 487 с.
2. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.10. Харків, 2016. 490 с.
3. Іваницький С. О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.10. Київ, 2017. 556 с.
4. Готов М. Чи може адвокат бути підприємцем? URL: yurincom.com/legal_practice/analitichna_yurysprudentsiia/chy-mozhe-advokat-buty-pidpriemtsem/ (дата звернення: 02.08.2021).
5. Головань І. Про адвокатуру, підприємництво і спрощене оподаткування. URL: blog.liga.net/user/igolovan/article/8996 (дата звернення: 02.08.2021).
6. Горовець Є. Міф про непідприємницький характер адвокатської діяльності: причини, аргументи і наслідки. *Юридичний журнал*. 2006. № 12. С. 38–46.
7. Григоренко Ю. Чи може адвокат бути ФОПом, або як оптимізувати податкове навантаження в адвокатській діяльності. URL: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=http://kdkako.com.ua/chi-mozhe-advokat-buti-fopom-abo-yak-optimizuvati-podatkovе-navantazhennya-v-advokatskiy/&ved=2ahUKEwim5KWMsr3yAhXrlYsKHapzBP8QFnoECBAQAQ&usg=AOvVaw0oRmAAT_aLqKFDgaBKJegd (дата звернення: 02.08.2021).
8. КВЕД-2010: Клас 69.10. URL: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/69/KVED10_69_10.html (дата звернення: 04.08.2021).
9. Про суміщення адвокатської та підприємницької діяльності: Роз'яснення, затверджене Рішенням Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури від 21.03.2008 р. № V/3-71. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0003369-08#Text> (дата звернення: 04.08.2021).
10. Про затвердження роз'яснення щодо підстав для здійснення адвокатської діяльності: Рішення Ради адвокатів України № 98 від 15.10.2020 р. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2020-10-15-r-shennya-rau-98_5fa27e2264efc.pdf (дата звернення: 04.08.2021).
11. Федченко Т., Фокіна Н. Адвокатська діяльність: облік, оподаткування, звітність. *Вісник. Право все знати про податки та збори*. 2015. № 10. С. 22–30.
12. Барщевский М. Ю. Бизнес-адвокатура в США и Германии : учеб. пособие. Москва : Белые альвы, 1995. 64 с.
13. Чабаненко А. М. Правова допомога і правові послуги – «дві великі різниці». *Закон і Бізнес*. 2001. 17–23 лют. № 7. С. 25–28.
14. Узагальнююча податкова консультація щодо деяких питань оподаткування фізичних осіб, які провадять незалежну професійну діяльність (приватних нотаріусів, адвокатів): затверджена наказом ДПС України від 24.12.2012 р. № 1185. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/va185837-12> (дата звернення: 04.08.2021).

15. Рішення Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Одеської області у справі № 458/21 від 25.05.2021 р. URL: kdka.odessa.gov.ua/дисциплінарна-відповідальність-адво/Дисциплінарна практика/ (дата звернення: 04.08.2021).

References

1. Bakaianova, N. M. (2017). Funktsionalni ta orhanizatsiini osnovy advokatury Ukrainy [Functional and organizational foundations of the Advocacy of Ukraine] : dys. ... dokt. yuryd. Nauk : 12.00.10. Odesa. 487 s. [in Ukrainian].
2. Vilchuk, T. B. (2016). Advokatura yak instytut realizatsii prava na pravovu dopomohu: porivnialno-pravovyi analiz zakonodavstva krain Yevropeiskoho Soiuzu ta Ukrainy [Advocate as an institution for the implementation of the right to legal aid: a comparative legal analysis of the legislation of the countries of the European Union and Ukraine] : dys. ... dokt. yuryd. nauk : 12.00.10. Kharkiv. 490 s. [in Ukrainian].
3. Ivanytskyi, S. O. (2017). Teoretychni osnovy orhanizatsii advokatury v Ukraini: pryntsyipy ta systema [Theoretical foundations of the organization of advocacy in Ukraine: Principles and system] : dys. ... dokt. yuryd. nauk : 12.00.10. Kyiv. 556 s. [in Ukrainian].
4. Hlotov, M. Chy mozhe advokat buty pidpriyemsem? [Can a lawyer be an entrepreneur?] URL: yurincom.com/legal_practice/analitichna_yurysprudentsiia/chy-mozhe-advokat-buty-pidpriyemsem/ (data zvernennia: 02.08.2021) [in Ukrainian].
5. Holovan, I. Pro advokaturu, pidpriyemnytstvo i sproshchene opodatkovannia [About advocacy, entrepreneurship and simplified taxation]. URL: blog.liga.net/user/igolovan/article/8996 (data zvernennia: 02.08.2021) [in Ukrainian].
6. Horovets, Ye. (2006). Mif pro nepidpriyemnyi kharakter advokatskoi diialnosti: prychyny, arhumenty i naslidky. *Yurydychnyi zhurnal* [The myth of the inaccessible nature of lawyer activity: causes, arguments and consequences. *Legal Magazine*]. № 12. S. 38–46 [in Ukrainian].
7. Hryhorenko, Yu. (2019). Chy mozhe advokat buty FOPom, abo yak optymizuvaty podatkovu navantazhennia v advokatskii diialnosti [Can a lawyer be a private entrepreneur or how to optimize the tax burden in advocacy]. URL: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=http://kdkako.com.ua/chy-mozhe-advokat-buty-fopom-abo-yak-optimizuvaty-podatkovu-navantazhennia-v-advokatskiy/&ved=2ahUKEwim5KWMsr3yAhXrLYsKHapzBP8QFnoECBAQAQ&usg=AOvVaw0oRmAAT_aLqKFDgaBKJegd (data zvernennia: 02.08.2021) [in Ukrainian].
8. KVED-2010: Klas 69.10. URL: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/69/KVED10_69_10.html (data zvernennia: 04.08.2021) [in Ukrainian].
9. Pro sumishchennia advokatskoi ta pidpriyemnytskoi diialnosti : Roziasnennia, zatverdzhene Rishenniam Vyshchoi kvalifikatsiinoi komisii advokatury vid 21.03.2008 r. № V/3-71 [About the combination of advocacy and entrepreneurial activity : clarification approved by the decision of the High Qualifications Commission of Advocacy dated March 21, 2008 № V/3-71]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0003369-08#Text> (data zvernennia: 04.08.2021) [in Ukrainian].
10. Pro zatverdzhennia roziasnennia shchodo pidstav dlia zdiisnennia advokatskoi diialnosti : Rishennia Rady advokativ Ukrainy № 98 vid 15.10.2020 r. [On Approval of Clarification on the grounds for the implementation of advocacy: the decision of the Council of Advocates of Ukraine № 98 dated 15.10.2020] URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennia/2020-10-15-r-shennia-rau-98_5fa27e2264efc.pdf (data zvernennia: 04.08.2021) [in Ukrainian].
11. Fedchenko, T., Fokina, N. (2015). Advokatska diialnist: oblik, opodatkovannia, zvitnist. *Visnyk. Pravo vse znaty pro podatky ta zbory* [Lawyer activity: accounting, taxation, reporting. *Herald. The right to know about taxes and fees*]. № 10. S. 22–30 [in Ukrainian].
12. Barshchevskij, M. YU. (1995). Biznes-advokatura v SSHA i Germanii : ucheb. posobie [Business Advocacy in the United States and Germany: tutorial]. Moskva : Belye al'vy. 64 s. [in Russian].
13. Chabanenko, A. M. (2001). Pravova dopomoha i pravovi posluhy – «dvi velyki riznytsi». *Zakon i Biznes* [Legal assistance and legal services – «Two great differences». *Law and Business*]. 17–23 liut. № 7. S. 25–28 [in Ukrainian].
14. Uzahalniuiucha podatкова konsultatsiia shchodo deiakykh pytan opodatkovannia fizychnykh osib, yaki provadiat nezalezhu profesiiu diialnist (pryvatnykh notariusiv, advokativ) : zatverdzhena nakazom DPS Ukrainy vid 24.12.2012 r. № 1185 [Summary tax consultation on some issues of taxation of individuals who conduct independent professional activities (private notaries, lawyers) : approved by the order of the DPS of Ukraine dated December 24, 2012 № 1185]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/va185837-12> (data zvernennia: 04.08.2021) [in Ukrainian].
15. Rishennia Kvalifikatsiino-dystsyplinarnoi komisii advokatury Odeskoi oblasti u spravi № 458/21 vid 25.05.2021 r. [Decision of the qualification-disciplinary commission of the lawyer of the Odessa region in the case № 458/21 of 25.05.2021]. URL: kdka.odessa.gov.ua/dystsyplinarna-vidpovidalnist-adv/Dystsyplinarna praktyka/ (data zvernennia: 04.08.2021) [in Ukrainian].

Lapkin Andrii,

Doctor of Law, Associate Professor

(Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3240-6377>

ON THE CORRELATION OF ADVOCACY AND ENTREPRENEURSHIP

The relevance of the topic of the scientific article is due to the development of the institution of the bar in Ukraine, in the process of which the issue arises about correlation between advocacy and entrepreneurship. This problem is not only theoretical, but also practical, since the determination of the legal status of an advocate as a subject of advocacy, as well as the taxation of this activity, depend on its solution. The purpose of the scientific article is to determine correlation of advocacy to entrepreneurial activity, as well as to resolve the issue of the possibility of combining these types of activities by an advocate. This problem is considered in two aspects: the possibility of a person combining advocacy activities with entrepreneurial activity and the possibility of carrying out entrepreneurial activity within the framework of advocacy activity. Based on the analysis of theoretical works and domestic legislation, it was concluded that the conduct of advocacy is compatible with any type of entrepreneurial activity. At the same time, Ukrainian law does not consider advocacy as an enterprise. The issue of taxation of advocacy is being considered. On the basis of tax legislation, it was concluded that advocates are considered to carry out independent professional activities, which excludes the application of a simplified tax system to them. The compliance of advocacy activity with the criteria of entrepreneurship was analyzed. The possibility of attributing advocacy to the types of entrepreneurial activity with preservation of specific tasks, guarantees and other features of advocacy activity is justified. This creates the basis for the possibility of taxing advocacy under in a simplified system. The delimitation of advocacy and entrepreneurial activity could remain only the subject of theoretical discussions, if not applied to the measurement of this problem relating to the approach to taxation of such activities. Consideration of advocacy as an entrepreneurial is more advantageous for lawyers, since it allows a simplified taxation system.

Key words: bar; advocacy; business; independent professional activity; taxation of advocacy.

Надіслано до редколегії 30.08.2021

Рекомендовано до публікації 06.09.2021